

Застосування інноваційних методів навчання на уроках української мови

Духовне оновлення нашої держави, процес демократизації суспільства передбачають створення сприятливих умов для утвердження атмосфери творчості, багатогранного розвитку особистості, її обдарованості. Завдання щодо виховання людей із високим творчим потенціалом постає не лише як актуальна проблема сучасної педагогічної науки та практики, але і як соціальна необхідність.

Життя доводить, що в складних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей, задумів, нових підходів та рішень). Це людина, „яка володіє певним переліком якостей, а саме: рішучістю, вмінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, вмінням бачити за межі того, що бачать сучасники і бачили попередники”.

У наш час спостерігається зростання інтересу до процесу творчості. Якщо в деяких психічних процесах людині допомагають складні механізми (комп'ютери, сканери, обчислювані машини), то творчість не може бути формалізована і обмежена певною програмою дій, не може бути механічною.

Пріоритетним завданням навчально-виховного процесу в сучасній школі є всебічний розвиток школярів, зокрема творчих здібностей особистості.

У сучасних умовах гуманізації й демократизації навчального процесу як ніколи актуальні дидактичні заповіді В. Сухомлинського. У книзі „Сто порад учителю” він писав: „Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці...” Вважаю, що завдання вчителя – допомогти учневі знайти себе в житті; пробудити чи розвинути в дитині те творче зернятко, яке є в кожному, бо закладене там природою.

Розвивати творчі здібності можна по-різному. Окремі учні (обдаровані) переважно самостійно тренують свої задатки, щоб розвинути їх у здібності, і удосконалюють свої здібності, щоб вони стали творчими. Але для розвитку творчих здібностей більшості школярів важливою є саме роль учителя. Завдання педагога - управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання.

І єдиним, на мою думку, найефективнішим засобом досягнення мети є інноваційні технології навчання. Інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяє розвитку творчої особистості.

Розділ 1. Актуальність проблеми застосування інноваційних методів навчання на уроках української мови як одного із напрямків удосконалення навчального процесу

На початку третього тисячоліття суспільство зазнає швидких та фундаментальних змін у структурі й галузях діяльності. Корені багатьох змін криються в нових способах створення, збереження, передачі та використання інформації. Ми перебуваємо в стані переходу від індустріальної епохи до інформаційної.

Комунікаційні та комп'ютерні технології посідають важливе місце в ході інтелектуалізації суспільства, розвитку системи освіти і культури. За умов переходу України до сучасного інформаційного суспільства дедалі більш актуальним стає питання про інтеграцію інноваційних методик навчання, насамперед інформаційних технологій, у традиційну шкільну методику. Інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти теорією і практикою розробки й використання сучасних нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого – педагогічної мети навчання і виховання.

Інформаційна технологія визначається як сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами.

Зміна змісту навчання відбувається за декількома напрямками, значущість яких змінюється з розвитком процесу інформатизації суспільства.

Перший напрям пов'язаний зі становленням навчальних дисциплін, що забезпечують підготовку учнів у галузі інформатики.

Другий напрям пов'язаний з активним використанням комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій, застосування яких стає нормою в усіх галузях людської діяльності.

Третій напрям пов'язаний із впливом інформатизації на мету навчання. Саме інформаційно – комунікативні технології дозволяють модернізувати урок словесності, посилити діяльнісну активність учня в атмосфері пошуку та дослідження. Потужний потенціал комп'ютера як засобу навчання і його програмне забезпечення пов'язуються з такими факторами активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці, як наочність, емоційність, індивідуалізація навчання. Сучасне життя вносить свої корективи до методики викладання української мови. Аби урок був цікавий учням, учителям доводиться освоювати нові методи викладу матеріалу, тож хочу поділитися досвідом, а також розповісти про деякі комп'ютерні новинки, які можуть бути корисні в навчальному процесі.

Без процесу інформатизації освіти вже неможливо уявити сучасну школу. Проте, деякі викладачі гуманітарних дисциплін сумніваються в доцільності вживання інформаційних технологій. Я вважаю, що такий підхід необґрунтований.

Використання інформаційних і комунікаційних технологій на уроках української мови, на мій погляд, дозволяє:

- розвинути в учнів творчі здібності, навички дослідницької діяльності, вміння приймати оптимальні рішення;

- розширити можливості обсягу інформації;

- сформувати в школярів вміння працювати з інформацією, розвинути комунікативні здібності;

- підсилити мотивацію навчання;

- активно залучати учнів до навчального процесу;

- дати дитині максимально можливий для неї обсяг навчального матеріалу;

- якісно змінити контроль за діяльністю учнів;

Але досягти цього нелегко, тому що лише системне й доцільне використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання в освітньому

процесі дозволяє оптимізувати діяльність вчителя на уроці, тобто підвищити якість навчання школярів за рахунок поліпшення якості діяльності вчителя (викладання предмету).

Завдання, що стоять перед учителем - словесником за умови використання ІКТ, різняться від мети й завдань інших учителів-предметників і передбачають роботу з текстом, з художнім словом, з книгою. Учителеві української мови необхідно сформувати в учнів міцні орфографічні й пунктуаційні уміння та навички, збагатити словниковий запас школярів, навчити їх володіти нормами літературної мови, дати знання лінгвістичних і літературознавчих термінів. Безперечним помічником у вирішенні цих завдань є ІКТ.

Можливо, хтось заперечить, що не можна урок зводити лише до спілкування з комп'ютером. Але про це й не йдеться. Звичайно, живе, емоційне слово вчителя - словесника ніколи не замінити машині, нехай навіть найрозумнішій. Та й увесь урок недоцільно будувати на роботі з комп'ютером. Спілкування з розумною машиною не повинне займати більше 15 хвилин уроку. Комп'ютер докорінно змінює характер педагогічної діяльності. Уведення ІКТ в навчальний процес розширює можливості викладача, забезпечує його такими засобами, які дозволяють вирішувати лінгводидактичні проблеми:

- 1) удосконалення організації викладання, підвищення індивідуалізації навчання (максимум роботи з кожним учнем);
- 2) ІКТ можуть допомогти в ліквідації прогалин у знаннях, що виникли через пропуск уроків;
- 3) підвищення продуктивності самопідготовки учнів після уроків;
- 4) прискорюється тиражування і доступ до всього того, що накопичене в педагогічній практиці;
- 5) можливість зібрати дані за індивідуальною та колективною динамікою процесу навчання. Інформація буде повною, регулярною й об'єктивною.

Практика показує, що учні охоче йдуть на заняття з використанням ІКТ, мультимедійних засобів, у школярів виробляється стійкий інтерес до таких уроків, менше розсіюється увага, оскільки існує зворотний зв'язок вчителя з учнями.

Дітей зацікавлюють нові умови, невимушеність обстановки, саме спілкування з комп'ютером. З пасивного сприймання навчання перетворюється на активний процес, і чим більше розумових зусиль докладає учень, тим продуктивнішою стає його діяльність. Усі розумові операції учнів супроводжуються практичними діями.

Систематичне використання ІКТ на уроці мови дає змогу говорити про цілий ряд позитивних моментів:

- підвищення рівня використання наочності на уроці;

- підвищення продуктивності уроку;

- відбувається актуалізація пізнавальних інтересів учнів;

учитель, який створює або використовує інформаційні технології, мусить звертати величезну увагу на логіку викладу начального матеріалу, що сприяє підвищенню рівня знань учнів;

змінюється, особливо в 5-7-класників, ставлення до ПК, не як до дорогої, захоплюючої іграшки. Діти, особливо хлопці, починають сприймати комп'ютер як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

На уроках з ІКТ кожен учень працює в індивідуальному темпі і за індивідуальною програмою, тут можна легко застосовувати принцип диференціації. Слабкий учень може за бажання повторити матеріал стільки разів, скільки необхідно, і робить він це з більшим бажанням, ніж на звичайних уроках. Сильні учні отримують важчі варіанти завдань або консультують слабких.

ПК – унікальний засіб наочності, адже забезпечує учнів активною взаємодією з динамічними таблицями, опорними схемами і сигналами,

алгоритмами, комп'ютер володіє здатністю методично яскраво представити мовну наочність, «матеріалізувати» її за допомогою кольору, графіки, системи підкреслення, динаміки зображення, ефекту мерехтіння, звуку, піктографії, «пожвавлення» ілюстрацій і так далі. Завдяки постійному зворотному зв'язку інформаційного й контролюючого характеру школярі набувають можливості коректувати свою навчальну діяльність.

Учні також вчаться редагувати тексти, набирають самі тексти своїх творчих, роблять комп'ютерні малюнки. Старшокласники оформляють свої доповіді, реферати за допомогою комп'ютера, виконують малюнки, схеми, допомагають робити тести, дидактичний матеріал.

До найбільш ефективних форм представлення матеріалу з літератури слід віднести мультимедійні презентації. Дана форма дозволяє подати навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку. У цьому випадку задіюються різні канали сприйняття, що дозволяє закласти інформацію не лише у фактографічному, але й в асоціативному вигляді в пам'яті учнів. Виклад навчального матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, дозволяє поглибити зміст уроку, його результативність і викликати інтерес до матеріалу, що вивчається.

Практикую комп'ютерні тести під час перевірки засвоєння учнями змісту художнього твору, що дає можливість швидко й об'єктивно оцінити кожную дитину, показати, на що слід звернути увагу чи змусити до повторного читання.

Також маю розроблені комп'ютерні тести для проведення тематичних атестацій з української мови та літератури. Надзвичайно ефективним є використання такого виду тестів у ході підготовки учнів 11 класу до ЗНО.

Активно використовую у своїй роботі інтернет-ресурси. З їх допомогою можна створити портретні галереї і фонотеку: зробити записи виконання творів самими авторами або майстрами художнього слова, підібрати відеофрагменти.

Робота з програмою Microsoft Publisher дозволяє отримати реальний продукт своєї діяльності у вигляді газети, журналу, буклету і т. ін. Вона використовується для оформлення результатів групової роботи; випуску газети, інформаційного листка.

Для презентації творчих робіт членів гуртка разом з дітьми видаємо альманах «Проба пера».

Використання ІКТ є ефективним під час підготовки та проведення вчителем різних форм уроку: мультимедійної шкільної лекції, уроку - спостереження, уроку-семінару, уроку-практикуму, уроку-віртуальної екскурсії. Організація таких екскурсій можлива на природу, до музею, на батьківщину письменника.

Отже, використання ІКТ на уроках української мови та літератури дозволяє вчителю:

- наповнити уроки новим змістом;

- розвивати творчий підхід до сприйняття навколишнього світу, допитливість учнів;

- формувати елементи інформаційної культури;

- прищеплювати навички раціональної роботи з комп'ютерними програмами;

- підтримувати самостійність в освоєнні комп'ютерних технологій;

- іти в ногу з часом.

Сучасний педагог повинен уміти працювати з новими засобами навчання хоча б заради того, аби забезпечити одне з найголовніших прав учня - право на якісну освіту. Але є й проблеми на шляху використання інформаційних технологій, а саме: нестача інформаційної техніки, навчальної літератури, підручників.

Доцільне використання словесником комп'ютерів відкриває нові виміри у просторі навчання. Ефективність цих технологій значною мірою

залежить від вмотивованого застосування на різних етапах уроку певних прийомів з використанням ІКТ.

Але використання комп'ютера на уроці не вирішить усіх проблем, що переслідують учителя. Ніщо не зможе замінити мистецтва його слова, однак доцільне методично обґрунтоване використання ІКТ модернізує традиційні методи, прийоми, види навчальної діяльності школярів, допоможе вчителеві розкрити й розвинути творчі здібності, збагатить методичний інструментарій вчителя.

Об'єкт, що вивчається: індивідуальні особливості розвитку пізнавальної і творчої активності школярів.

Предмет дослідження: навчально-виховний процес.

Мета дослідження полягає у теоретичному і практичному обґрунтуванні ефективності та результативності використання інтерактивних та комп'ютерних технологій як одного із напрямків удосконалення навчального процесу на уроках української мови та літератури.

Теоретичною основою дослідження є положення, викладені у працях зарубіжних та вітчизняних учених, педагогів, методистів (В.Ю. Бикова, В.І. Варченка, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, Б.С. Гер-шунського, М.К. Гольцмена, Н.В. Макарової, Ю.І. Машбиця, Є.С. Полат та ін.; зарубіжних дослідників таких, як Р. Вільямса (*Williams R.*), К. Макліна (*Maclean C.*) та інших).

Розділ 2

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ У ПОЄДНАННІ ІЗ ІКТ – НОВІТНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Які б технології не обрав учитель, необхідно завжди пам'ятати, що кожен прийом, метод хороший, якщо він насамперед допомагає формуванню мислення учнів, їхній пошуковій діяльності, зорієнтованій на розвиток індивідуальних задатків та нахилів особистості. Яким би багатим і цікавим матеріалом не оперував учитель, ефективність занять буде залежати від активності самих дітей. Особливо вони пам'ятають ті заняття, у яких брали безпосередню участь, тому інтерактивні методи навчання у поєднанні із ІКТ є частиною особистісно зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Проблема урізноманітнення форм роботи на уроці зараз не стоїть уже так гостро. І хоча все залежить від особистості учителя, рівня його майстерності, все ж , я вважаю, що різні форми роботи на уроці, розподілені на етапи уроку стануть у пригоді багатьом моїм колегам. Я пропоную різні форми роботи на уроках у країнської мови. Їх можна застосовувати і до інших предметів.

I. Організаційний момент.

«Малюнок на скелі»

Первісні люди на стінах печер зображали тварин, речі, які мали відношення до їхнього життя. Учні необхідно обрати лише одну річ, яка б символізувала тему уроку. *Наприклад:* новонароджена дитина, якій дають батьки ім'я – ІМЕННИК.

«Пароль»

З метою швидкого залучення учнів до роботи можна об'єднати організаційний момент уроку з грою. Привітавшись, учитель не пропонує всім учням сісти, а просить кожного назвати. Не повторюючись (ланцюжком-один за

одним), суттєве для матеріалу попереднього уроку слово, словосполучення-своєрідний пароль.

II. Мотивація. Цілепокладання

«Мозкова атака»

Учні потрапляють в «екстремальну ситуацію» й повинні негайно дати відповіді на поставлене питання.

Ця гра індивідуальна, її проводять у вигляді розминки на повторення вивченого матеріалу.

«Особисті асоціації»

Особисті асоціації школярів — це спроба перевтілення та перетворення літературного героя, його внутрішнього світу. На уроці за новелою М.Хвильового «Я(Романтика)» учням пропонують знайти три асоціації до присвяти, до погоди.

Учень пояснює, чим викликані ці асоціації, розповідає про себе, про свої почуття, але повинен добре зрозуміти літературного героя.

III. Актуалізація знань:

«Запитання-відповідь»

Іноді перевірку домашнього завдання можна робити так: учню, якого викликали до дошки, товариші ставлять запитання до вивченого параграфу, прочитаного твору (не заглядаючи в підручник). Оцінюють точність і правильність відповідей і самих запитань.

«Вірю-не вірю»

Такий прийом можна використати на будь-якому уроці. Вчитель складає опитувальник і зачитує його в класі. Кожне запитання починається словами: «Чи вірите ви, що...?». Учні мають або погодитися з твердженням, або ні.

Приклад.

Чи вірите ви, що іноді суфікс може стояти після закінчення? Тощо.

«Пінг-понг»

Застосовують під час опитування за домашнім завданням. До дошки виходять двоє учнів і по черзі ставлять один одному запитання з теми. Учитель оцінює відповіді. Оцінка залежить від кількості правильних відповідей, додаткові бали можна ставити за якість відповідей. Гра не потребує попередньої підготовки з боку вчителя. Розрахована на активізацію уваги учнів під час відповіді біля дошки.

«Відповідь із рецензією»

Відповідь учня біля дошки записують на магнітофон. Прослуховуючи запис, клас пише за раніше розробленим планом рецензію (повнота відповіді, логічність, манера учня говорити і триматися, що випущено у відповіді, що сказано неправильно, наявність своїх прикладів, оцінка). Рецензія може мати й жартівливий характер. Рецензії можна перевіряти вибірково, зачитувати деякі з них і давати свій коментар.

«Коментатор»

Використовують, як правило, під час повторних показів фільмів, презентацій, репродукцій тощо з метою закріплення матеріалу. Суть полягає в необхідності прокоментувати кінофільм, продемонструвати без звуку, або діафільм без титрів. Коментатора можна перервати й попросити іншого продовжити розповідь. Можна застосовувати на уроках розвитку мовлення, під час перегляду презентацій.

«Хокей»

Як і в справжньому хокеї, кількість «хокеїстів на полі» від кожної команди — по шестеро (один воротар, двоє захисників і троє нападників). Правила гри в навчальному хокеї схожі на правила гри у справжньому. Тільки ці «хокеїсти» сидять за навчальними столами. Кидок у ворота в навчальному хокеї означає запитання, поставлене суперником. «Гол» — на запитання відповідь не дано. Або неправильна відповідь. «Шайбу відбито» — захисники або воротар дали правильну відповідь.

Арбітром може бути сам учитель. Він стежить за дотриманням правил, видаляє порушників, зупиняє час, дає гравцям дозвіл на запитання й на відповідь, використовує музичні паузи.

«Тематичні терміни»

Учням пропонують записати на аркушах паперу терміни, використані в даній темі. Через певний час викладач припиняє записування слів і пропонує одному з учнів зачитати записані слова. Інші викреслюють назви, що повторюються. Учень, у якого виявиться найбільше термінів, буде переможцем. Гра індивідуальна, її доцільно проводити для розминки, наприклад, перед перевіркою якості знань учнів.

Ці прийоми сприяють розвитку емоційного світу людини. Емоції виникають під впливом різних подразників, які надходять із зовнішнього світу або з середини самого організму, від органів до тканин. Вони необхідні, тому що урізноманітнюють барвами наше життя, роблять його цікавим. Саме слово «емоція» в перекладі з латини означає «збудження», «хвилювання».

Американський психіатр П.Екман після проведених досліджень стверджує, що й вираз обличчя людини, в свою чергу, впливає на її емоційний стан. Коли учасники експериментів — студенти кількох коледжів — імітували вирази переляку, гніву, захоплення, в них виникали й відповідні емоції. Складніше було з усмішками, адже їх існує 18 видів, і не всі вони означають радість.

Практика доводить, що школярі, читаючи й відповідаючи, використовують такі засоби виразності, як жест чи міміка, невміло. Наприклад, розповідають про щемливе – з усмішкою. Пошлемося тут знову на авторитет Василя Сухомлинського: «Виховання емоцій – це не якесь окреме вузьке завдання, а сама суть усього процесу становлення людини». Ось чому на уроках потрібно учнів навчати правильно використовувати жести, міміку поруч із такими засобами виразності як темп, сила голосу, його тон.

«Знайди пару»

Клас поділено на дві групи. Перша група отримує картки із запитаннями, друга — картки з відповідями. Кожен має знайти свою половину. Відповіддю може бути практичне завдання, тоді парам необхідно його виконати.

«Машина часу»

Ігрові ролі – чотири екіпажі, король з почтом, чаклун. Екіпажі чотирьох «машин часу» терплять аварію й потрапляють у минуле. Необхідно довести свою могутність і реальну користь своїх знань у королівстві, куди вони потрапили. Завдання чаклуна – не випустити владу зі своїх рук, очорнити прибульців. Король дає на підтримку наукових досліджень 100 дублонів, їх необхідно розподілити між екіпажами залежно від перспективності напрямів їхньої діяльності. Король має право карати прибульців, якщо вони будуть запідозрені у неправді. Перемагає команда, що отримала необхідну фінансову підтримку. Гра підходить для уроків узагальнення.

«Розгорнутий план відповіді на задану тему»

Цей метод добре використовувати під час перевірки домашнього завдання, щоб проконтролювати систематичність підготовки учнів до уроку. Вчитель ділить клас на 6 варіантів – по рядах або за рівнем знань, і кожному варіанту дає тему з домашнього завдання. За 10 хв учень повинен написати розгорнутий план своєї відповіді.

IV. Вивчення нового матеріалу:

«Галерея літературних образів»

Коли відбувається ознайомлення з творчістю письменника у 8—11-х класах, 4-6 учням дають завдання підготувати монолог персонажа з певного твору цього автора. Пропонуються різні за тематикою та ідейним спрямуванням твори, аби представити якомога ширший діапазон творчості письменника. Ще кращий ефект справляє обігрування монологів, а учні хоч би частково «костюмуються».

«Ерудит ЮША» (Юридична Шпаргалка Абітурієнта)

Конспектувати навчальні матеріали намагаються майже всі, але мало хто вчиться мистецтва короткого й дохідливого зображення навчальної інформації, так, щоб це було зрозуміло всім і насамперед було легко запам'ятати самому.

У центрі шпаргалки зобразіть декілька головних, ключових понять. Напишіть їх різним кольором, шрифтом, обведіть. Убік намалюйте стрілки, лінії. Відобразіть, з якими поняттями співвідносні ваші ключові слова, малюнки-символи. Умова одна: сама шпаргалка має бути зрозумілою будь-кому з присутніх.

Учитель роздає навчальний матеріал (можна взяти будь-який параграф із підручника), і кожен намагається скласти за ним шпаргалку в заданий час.

По закінченні заданого терміну вчитель збирає роботи, перетасовує їх і передає по колу учасникам для оцінки. Кожен з учнів оцінює чергову шпаргалку.

« Конкурс літописців»

Доречно використовувати під час повторення. Можна скласти літопис знаменних подій будь-якого твору. Можна навіть провести конкурс творчо оформлених літописів.

VI. Закріплення знань

« Знайди помилку!»

I. Варіант.

Учитель дає учням певний матеріал і просить знайти у викладі помилки (можна навіть вказати їх кількість). Звичайно, серед таких помилок є 2—3 явні, ще 2—3 типові, інші помилки малопомітні. І тільки одну помилку може виявити навіть не кожен спеціаліст. Знайдення такої помилки може означати справді глибоке знання теми. Якщо матеріал учням знайомий, виникає природна ситуація успіху. Якщо матеріал новий, учні можуть відчувати себе експериментаторами, дослідниками, експертами.

II.варіант.

Цей самий прийом можна використати за командної участі учнів. Кожна команда готує вдома (або на уроці) розповідь із помилками з певної теми або розділу і пропонує його іншій команді. Можна для економії часу обмінятися заготовленими вдома текстами з помилками. Тут можливе подвійне змагання: хто краще приховає і хто більше знайде.

«Самі собі складаємо завдання»

Найбільш корисне в цій грі залучення кількості понять з характеристикою. Під час вивчення теми «Частини мови» можна так перевірити знання про частини мови (морфологічні ознаки та синтаксичну роль)

Учні отримують чисті аркуші. За завданням учителя записують частину мови. Аркуш згортають, передають сусіду праворуч або ліворуч. На отриманому аркуші вказують морфологічні ознаки та синтаксичну роль. По кожному ряду циркулює свій комплект аркушів. Учень останньої партії щоразу передає аркуш на першу парту ряду. Після останнього запису аркуш розгортають. Найзмістовніші картки оцінюють.

«Прес-конференція»

Ця гра – колективна. З класу вибирають кілька учнів, як грають ролі «академіків», «директорів заводів», «відомих учених» тощо. Інші учні —«журналісти». Вони представляють якесь «видання» або «теле(радіо)програми». «Журналісти» ставлять запитання «учасникам прес-конференції». Запитання має завчасно знати вчитель, тому що вони мають відповідати темі прес-конференції, віку й рівню знань учнів. Оцінюють і правильність відповідей, слухність запитань.

Прес-конференції добре проводити на узагальнювальних уроках з якоїсь теми. Звичайно, наведені приклади ігор не вичерпують їхньої різноманітності. До ігор ще можна віднести кросворди, ребуси, головоломки. Поділ ігор на вікові групи теж умовний.

«Хокей»

Як і в справжньому хокеї, кількість «хокеїстів на полі» від кожної команди – по шестеро (один воротар, двоє захисників і троє нападників). Правила гри в навчальному хокеї схожі на правила гри у справжньому. Тільки ці «хокеїсти» сидять за навчальними столами. Кидок у ворота в навчальному хокеї означає запитання, поставлене суперником. «Гол» – на запитання відповідь не дано. Або неправильна відповідь. «Шайбу відбито» – захисники або воротар дали правильну відповідь.

Арбітром може бути сам учитель. Він стежить за дотриманням правил, видаляє порушників, зупиняє час, дає гравцям дозвіл на запитання й на відповідь, використовує музичні паузи.

Усі інші виступають у ролі запасних гравців або вболівальників.

«Біль літературного героя»

Ми соромимося говорити про свій біль. Немає з ким поділитися думками, мало хто вислухає нас до кінця. Всі поспішають, усім ніколи слухати.

Літературні герої художніх творів, якщо вони позитивні, здебільшого люди відверті, мудрі, справедливі. Який духовний та фізичний біль їх переймав? Кому вони про нього розповідають? Чому саме цим особам? Як вони сприймають страждання та думки літературного героя?

«Я - диктор»

Застосовують цей прийом під час виразного читання творів. Слід звернути увагу на темп, силу голосу, його тон. Саме ці чинники розкривають почуття та думки. Спочатку учні «відточують зір та почуття», використовуючи цитати з твору, який вивчають.

«Художник»

Хтось із дітей розпочинає:

«Намалюю я портрет, чий, поки що таємниця. Відгадайте, вас я прошу, хто це? Я малюю казкового героя з літературної казки відомого письменника І.Франка. Спочатку я беру жовті фарби, а потім вже сині...

«Один день із життя героя твору»

«Дні мої, а чим же вас згадати». Ці рядки належать перу Ліни Костенко. Зрештою, в житті кожної людини настає той момент, коли вона сама ставить запитання перед собою. Всі ми – прості смертні, і володарі світу, і генії, й невдахи, добрі й злі – рано чи пізно запитуємо свій розум і серце про те, що посіяли вони по білому світу і що залишили в нашому житті.

Розкажіть про свій найпам'ятніший день у житті. Чи був такий день у літературного героя? Чим він особливий?

На уроках літератури необхідно приділяти увагу вимові вголос нових теоретичних понять, правильно писати ініціали письменників тощо.

«Якби письменником (поетом) був я» (читання з продовженням)

Рекомендовано тоді, коли твір має трагічний кінець або інтригу.

Дає учням змогу зняти стрес (наприклад, після читання оповідання В. Винниченка «Федько-халамидник», П. Мирного «Морозенко»).

«Доповнити афоризм»

Пропоную на закріплення вивченої орфограми. Вчитель записує початок вислову знаменитої людини, а потім шляхом запису розподільного диктанту діти записують у дві колонки слова, в яких, наприклад, є подвоєння «нн», і ті, в яких його немає. Після повідомлення ключа (наприклад, із других букв кожного слова) учні складають слова і продовжують вислів.

«А я вважаю...»

Учень доводить свою точку зору, обґрунтовуючи її.

VI. Узагальнення знань

«Портрет»

Найкраще цю форму роботи застосовувати на уроках узагальнення вивченого матеріалу. Вчитель зачитує цитати або короткі визначення до характеристики героїв, письменників. Учні намагаються впізнати особу. Якщо це не вдається, вчитель зачитує друге твердження, яке містить більш точну інформацію про особу. Третє твердження містить таку інформацію, що не впізнати загадуване не можна. Цю форму роботи можна використовувати під час нетрадиційних уроків-змагань, уроків розвитку мовленнєвих умінь учнів.

«Аукціон»

Використовують «Аукціон» на етапі узагальнення знань. Учні повторюють якусь властивість, функцію, особливість будови, спосіб життя певного героя. Вони доповнюють одне одного, набираючи якомога більше знань про цей об'єкт. Виграє той, хто назве ознаку останнім, а інші не зможуть доповнити.

«Рекламна пауза»

Для узагальнення й систематизації знань за кожною темою можна дати учням завдання виготовити рекламний плакат, буклет, афішу, листівку тощо.

Міра засвоєння матеріалу добре виявиться в роботі.

VIII. Рефлексія. Підсумок.

«Бараняча голова»

Допомагає засвоїти нову термінологію. Наприкінці уроку дають завдання: згадати всі нові терміни уроку. Перший учень називає один термін, другий — попередній і свої, третій — обидва попередніх і свої тощо. Порядок слів зберігається. Якщо учень помилився, наступний не виправляє його, а каже: «бараняча голова». На уроці, що завершує тему, ланцюжок доходить до 20 і більше слів.

«М'яч із словами»

Це один із варіантів відпрацювання термінології. Кидаючи м'яч сусідові, учень називає термін. Той, хто його спіймав, додає такі слова, щоб утворилося коротке речення, кидає м'яч наступному, називаючи вивчений термін.

Як бачимо, застосування інтерактивних та ІКТ вимагає старанної підготовки учителя та учнів. Вони мають навчитись успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати власні думки, бути переконливими, толерантними, розуміти інших.

Основні переваги інтерактивних та ІКТ навчання:

дозволяють забезпечити глибину вивчення змісту. Учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, аналіз, синтез, оцінка).

змінюється роль учнів: вони приймають важливі рішення щодо процесу навчання.

учні, які отримують власний досвід вчителювання, з нової точки зору дивляться на навчально-виховний процес, на роль вчителя і учня в ньому.

значно підвищується роль особистості педагога: він менше часу витрачає на вирішення проблеми з дисципліною, педагог сильніше розкривається перед учнями як лідер, організатор.

основним джерелом мотивації навчання стає інтерес самого учня.

Які ж сильні сторони інтерактивних методів навчання? На мою думку, особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що учні навчаються ефективній роботі в колективі.

Цікаве твердження В.М. Бехтерева та М.В. Ланге, що індивід, працюючи в групі, збагачується, набуває і запозичує в неї те, що він не зміг би набути поза групою.

Погоджуюся з висновком дослідників О. Пошетун та Л. Пироженко про те, що інтерактивне навчання є сукупністю технологій. Автори

розподіляють інтерактивні технології на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності учнів:

- інтерактивні технології кооперативного навчання (організація навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою);
- інтерактивні технології колективно-групового навчання — технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу;
- технології ситуативного моделювання — побудова навчального процесу за допомогою залучення учнів до гри, передусім, ігрове моделювання явищ, що вивчаються;
- технології опрацювання дискусійних питань — широке публічне обговорення якогось суперечливого питання.

Усвідомивши суть інтерактивного навчання, намагаюся у своїй діяльності, як учитель української мови і літератури, впроваджувати ці форми і методи роботи.

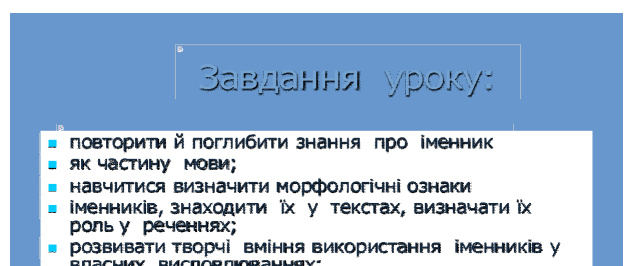
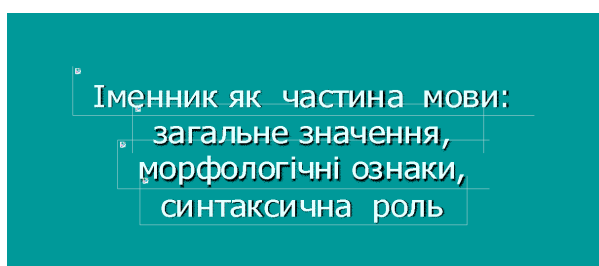
Приклад мультимедійного уроку (з власного досвіду):

1. Мотивація уроку – короткий вступний матеріал. Під час мотивації створюю проблемну ситуацію за допомогою проблемного запитання (запитання демонструю на мультимедійній дошці)

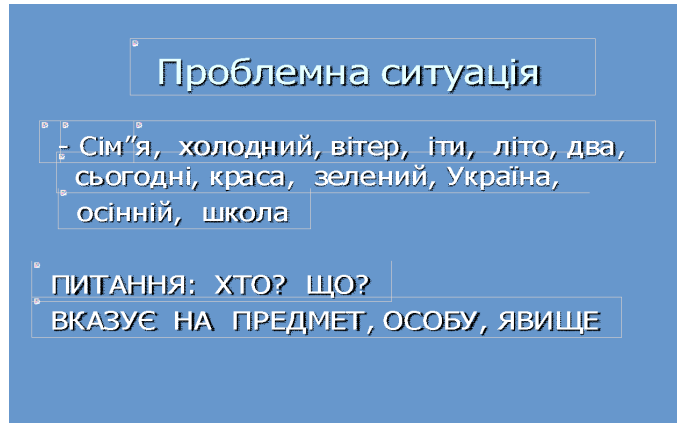
Можна поставити питання : чого ти очікуєш від сьогоднішнього уроку?

2. Оголошення теми та завдань уроку(наступний слайд теж на дошці)

3. Основна частина уроку – опанування навчальним матеріалом уроку: робота з поняттями, невеликими текстовими фрагментами, що містять навчальну інформацію, відеосюжетами, аудіозаписами, фотодокументами, таблицями, схемами (виклад необхідної інформації з теми у вигляді слайдів). Мультимедійні технології дозволяють подати учням набагато більше інформації, ніж на уроці без використання комп'ютера.

Основна частина уроку може включати і проведення невеликої навчальної дискусії, роботу в групах, творчий звіт з виконання індивідуального завдання. Звісно, використовуються і традиційні форми роботи та методи і прийоми

навчання.

4. Підбиття підсумків уроку включає рефлексію почуттів (наприклад, що сподобалося на уроці найбільше), способів діяльності учнів (для прикладу, чи раціональними були види діяльності, завдання, що використовувалися під час заняття) та відтворення учнями основних понять уроку з демонстрацією слайдів з текстовими фрагментами.

Вважаю, що систематичне використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, сприяє наступному:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;

уможливленню організації проектної діяльності учнів зі створення навчальних програм під керуванням учителів інформатики та української мови;

логічному викладу навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;

покращенню взаємин "учень-учитель", особливо з учнями, "далекими" від мови та літератури, які, зазвичай, захоплюються інформатикою;

зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Використання комп'ютерної техніки справді робить урок цікавим і по-справжньому сучасним, контроль і підбиття підсумків проходять об'єктивно і своєчасно.

Головною метою учителя, який використовує інформаційно-комунікаційні технології на уроці, має бути – створення сприятливих умов для активного розвитку пізнавальної діяльності, успіх якої значною мірою залежить від різноманітності пізнавального простору.

АЛЕ, використання ІКТ містить недоліки: неможливість повної/тотальної заміни технічним засобом традиційних засобів (крейди і дошки) та

підготовка до таких уроків потребує багато часу. Цей процес включає в себе кілька моментів: визначення уроків, які доцільно робити комп'ютерними, організація таких уроків, підбір навчального та наочного матеріалу. Тому, проводити кожен урок з використання інформаційно-комунікаційних технологій важко, але без використання ІКТ урок не уявляю.

Отже, головне завдання використання ІКТ у процесі вивчення української мови – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Сучасне життя розвивається бурхливими темпами, тому відбулися вагомі зміни у системі освіти. Учитель, навіть найталановитіший, уже не може бути єдиним джерелом інформації. Особливої актуальності набувають проблеми формування творчої особистості, виховання молодого людини як громадянина на основі оволодіння гуманістичними цінностями, нормами демократичної культури. Тому вважаю, що **головна мета школи** – збудити, дати виявитися самостійним творчим силам дитини, виховати людину з широким розумінням своїх обов'язків, з незалежним високим розвиненим розумом, таку людину, яка проведе в життя свою незалежну думку. Ця людина має бути творчою та успішною. А нова школа – школою творчості та успіху.

Традиційне навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього учня, перевагою репродуктивної діяльності над пошуковою не відповідає вимогам часу. Тому настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». Сучасному учневі не так треба подати тему, як навчити осмислювати її, а він вже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. На мою думку, сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інтерактивні та ІКТ навчання.

Аналіз сучасної педагогічної літератури свідчить, що зміни неможливі без застосування на уроках інтерактивних та ІК технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками тощо.

Чому саме поєднання інтерактивних методів навчання із комп'ютерними технологіями? Не секрет, що основною формою організації навчальної діяльності практично у всіх країнах світу є сьогодні класно-урочна система. Будучи прогресивною протягом чотирьох століть сьогодні, вона перестала задовольняти потреби суспільства в освіті і потребує вдосконалення. Критика класно-урочної системи найчастіше пов'язана із пасивністю учнів на уроках та відсутністю інтересу до навчання, зниження якості знань,

перевантаженням дітей домашніми завданнями й уроками, з тим, що навчальні заняття шкідливо впливають на здоров'я школярів.

Процес реформування освіти в Україні, який мав би усунути вади, насправді часто зводиться до спроб введення нового змісту в рамках старої системи. Адже проблеми радянської системи освіти, що була спрямована значною мірою на інформаційні цілі, автоматично переноситься на сучасний розвиток школи. Вносяться зміни в навчальні плани та програми, проте ці заходи істотно не впливають на якість навчання.

Такий підхід уже вичерпаний самою практикою розвитку освіти. Адже обсяг знань не може зростати до безкінечності. Все гострішою стає проблема вдосконалення форм організації процесу навчання, знаходження відповіді на запитання « як навчати, як створити умови для розвитку та самореалізації особистості в навчальному процесі». Як, залишаючись в рамках класно-урочної системи, підвищити ефективність навчального процесу, досягти високого інтелектуального розвитку учнів, забезпечити оволодіння ними навичками саморозвитку особистості.

Значною мірою цього можна досягти, використовуючи сучасні інноваційні технології інтерактивного навчання, поєднуючи їх із ІКТ. Мультимедійний урок дає можливість комбінувати на одному занятті велику кількість цікавих завдань, залучаючи все більше учнів до активної роботи. Часто для таких уроків створюю презентації разом із учнями, пояснюючи, який результат є очікуваним, але обов'язково враховую їхню думку.

Я впевнена, що підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами можна лише тоді, коли дітям цікаво на уроці, адже загальноновизнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вчить. Заглиблюючись у вивчення ІКТ та інтерактивних методів навчання, дійшла висновку, що використання комп'ютерних технологій

у поєднанні із інтерактивними методами вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності викладача, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи як із усім класом, так і з кожним учнем під час навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: Методичний посібник. / Авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – 2007.
2. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології. К, 2000.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - К.: А.С.К., 2004.
4. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / За заг. ред. С. П. Бондар. – Рівне, Редакційно-видавничий центр "Тетіс" Міжнародного університету "РЕГІ", 2003. – 200с.
5. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.
6. Фасоля А. М. Урок в умовах особистісно-зорієнтованого навчання // Українська мова і література. – 2003. - № 46.
7. Яцик І. С. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні гуманітарних дисциплін з метою виховання толерантності. Електронний ресурс].– Режим доступу : [onf. vstu. edu.ua](http://onf.vstu.edu.ua).